

הכנס הארצי - שנתי ה-22 של מיטל 2024

למידה שיתופית מקוונת מרחוק של סטודנטים-
להוראה, הלומדים בתוכניות ההסבה

ד"ר סמדר בר-טל Smadar_b@l-W.ac.il

מחקר זה נערך בתמיכת קרן הנשיאה של המרכז האקדמי לוינסקי-וינגייט

רקע תיאורטי

בשנים האחרונות, במוסדות ההשכלה הגבוהה בעולם, אוניברסיטאות ומכללות, **הולכת וגוברת** התופעה של קורסים מקוונים הנלמדים מרחוק

(Bartley & Golek, 2004; Evans & Haase, 2001; Gillett-Swan, 2017)

התופעה העצימה בעקבות מגפת הקורונה שחשפה את הצורך של מוסדות ההשכלה הגבוהה וקובעי מדיניות **לבחון מחדש** את המודלים החינוכיים והמדיניים הקיימים ולעבור לאפשרויות לימוד חדשות (OECD, 2021)

הלמידה מקוונת מרחוק **מאופיינת באחוזי נשירה גבוהים**

(Hart, 2012; Woodley & Simpson, 2014)

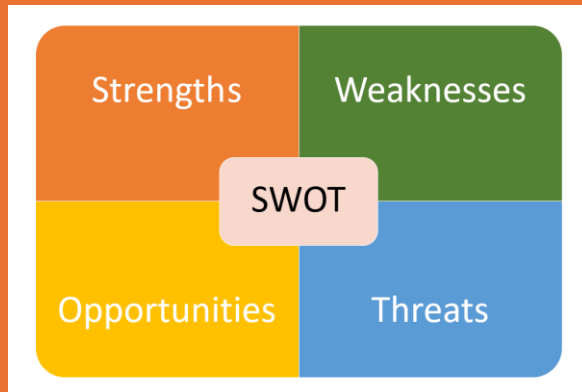
בעשור האחרון, התפתחה התוכנית ל**הסבת-אקדמאים** להוראה ומספר המשתתפים בה גדל מדי שנה בשנה. ב-2021 הגיע מספרם ל-3,249 (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2024)

בשנים האחרונות חל **גידול מרשים במספר סטודנטיות-**

חרדיות הלומדות לתואר אקדמי (רגב, 2016) ורואים מגמת עליה בשימוש של סטודנטיות-חרדיות באינטרנט, לצרכי לימודים או עבודה (מלחי, 2017)

שאלות המחקר

תפיסתם של הסטודנטים
להוראה הלומדים בתוכניות
ההסבה
הדומה והשונה בין סטודנטים
הלומדים בתוכנית הכשרה
כללית לבין סטודנטיות-
חרדיות

1. שאלות שהסטודנטים אפיינו את עצמם את עצמם לאור מודל SWOT .
 - א- מהן **החוזקות** האישיות שלי, למידה מרחוק מקוונת שיתופית?
 - ב- מהן **החולשות** האישיות שלי בלמידה מרחוק מקוונת שיתופית?
 - ג- מהן **ההזדמנויות** האישיות שלי בלמידה מרחוק מקוונת שיתופית?
 - ד- מהם **הסיכונים והאיומים** האישיות שלי בלמידה מרחוק מקוונת שיתופית?
2. כיצד **צריכה המכללה להיטיב** ולקדם את הלמידה מרחוק מקוונת שיתופית של הסטודנטים ?
3. כיצד **צריכים המרצים במכללה** להיטיב ולקדם את בלמידה מרחוק מקוונת שיתופית של הסטודנטים ?

מתודולוגיה

אוכלוסיית המחקר

סטודנטים להוראה בתוכניות ההסבות
(N=378)

סטודנטים עם תואר ראשון, שעושים
הסבה להוראה (N=231)

סטודנטיות-חרדיות, הלומדות בתוכנית
הסבה ייחודית לחרדיות, תכנית להשלמה
לתואר ראשון (N=147)

ראיונות עומק (N=7) מרצים משתי
התוכניות.

שיטת המחקר וכלי המחקר

גישה האיכותנית, (Creswell, 2017).

המחקר מבוסס על ניתוח תוצרי למידה של
סטודנטים להוראה.

נעשה שימוש במסגרת מושגית מוכרת,
המשמשת גם כאמצעי לניתוח איכותני - SWOT.
חוזקות (Strengths) חולשות (Weaknesses),
הזדמנויות (Opportunities) וסיכונים, איומים
(Threats). בתחום החינוך ובהשכלה הגבוהה
נעשו מספר מחקרים בהם השתמשו במודל
ככלי מחקר (Bar-Tal & Gilat, 2019; Puyt, Lie &
Wilderom, 2023; Sabbaghi & Vaidyanathan,
2004; Zahav & Hazzan, 2017)

הכלים האיכותניים כללו:

(א) שאלון עם שאלות פתוחות לסטודנטים.

(ב) מדריך ראיון עם מרצים.

ממצאים ודיון

מקורן של החוזקות הוא בממד פנימי של הסטודנטים

הגורמים המעניקים עדיפות לסטודנטים ביחס לסביבה החיצונית תורמים ומסייעים להם ליתרון

סטודנט - מהסבות מספר היגדים וציטוט	סטודנטית-חרדיות מספר היגדים וציטוט	נושא	חוקות
47	20 התמדה הקשבה והרבה סבלנות	מסוגלות עצמית	מסוגלות
112 אני יודעת להשיג ולשלוף חומרים, אני אוהבת ללמוד ולהרחיב אופקים. אוהבת לחקור וללמוד דברים חדשים ומצניינים ולכן למידה מרחוק יכולה להיות אפשרות טובה ללמוד עצמי ופורץ גבולות. מאמר טוב שיש בו תוכן ומידע וארס אי לערער מוסכמות.	14	מסוגלות לימודית אקדמית	
51	20 אני יוצרת קבוצות של בנות שכיף לי לעבוד איתן וכף הזמן בקשר במייל לגביי העבודות.	מסוגלות עצמית חברתית	
30	22 מתרכזת יותר בזום.	יכולת ריכוז מניעה והתגברות על בעיות קשב	
36	28	יכולת ניהול זמן והעדר דחיינות	
31	30 קל לי לעשות עבודות בווידאו	אוריינות דיגיטלית גבוהה	

חולשות

הגורמים המביאים לנחיתות הסטודנטים
ביחס לסביבה החיצונית ומונעים מהם
ליצור יתרון

מקורן של החולשות הוא בממד
פנימי של הסטודנטים.

סטודנט - מהסבות מספר היגדים וציטוט	סטודנטית-חרדיות מספר היגדים וציטוט	נושא	חולשות
32	<p>20 המשפחה הפשוטה של המצדות אבוב מאוד ופעמים רבות אני מוצאת את עצמי מנסה להבין כשט את הבנת הנקרא. למרות שיש הצדרות לכל מושג, אך לעיתים קשה גם להבין הצדרות אלו</p>	מסוגלות לימודית אקדמית	מסוגלות
69	<p>30</p>	בעיות קשב וריכוז	
72	<p>25</p>	קושי בניהול זמן ודחיינות	
<p>38 לקבל משימות ככל מיני תוכנות טכנולוגיות שאני חווה קושי בעבודה איתן.</p>	<p>10</p>	אוריינות דיגיטלית נמוכה	

הזדמנויות

מקורן של ההזדמנויות הוא בממד חיצוני של הסטודנטים.

מצבים בסביבה החיצונית שבאמצעותם יכולים הסטודנטים להפיק רווח ולייצר מהן יתרון.

סטודנט - מהסבות מספר היגדים וציטוט	סטודנטית-חרדיות מספר היגדים וציטוט	נושא	הזדמנויות
<p>40</p> <p>התוכנית הזאת אפשרה לי גם לצעות ה ו גם לצבור במסרה מלאה.</p>	<p>15</p> <p>אם לא הייתה לי לאידיה מרחוק אני לא יודעת אם הייתי מוציאה תואר ראשון ולה הכי ההזדמנות שהייתה לי בחייט ואני מודה על כך. וגם שאני יכולה לשתף לאימונים וצבירה ביחד שלה מדהימ.</p>	<p>גמישות בשעות לימוד</p>	<p>מכללה</p>
<p>17</p>	<p>10</p>	<p>שילוב עם חיי משפחה</p>	
<p>29</p>	<p>18</p>	<p>ביטול הצורך להגיע למכללה</p>	
<p>48</p> <p>האפשרות שניתנה לי להתחבר לא שלא הכרתי עד עכשיו ויצרתי חברויות ח שצרכו לי וקידמו אותי לאידיה [...]] השתתפות רבה ואינטראקציה נעימה ומ כיתות בלוג במשימות השונות.</p>	<p>31</p>	<p>למידה שיתופית</p>	
	<p>7 להכיר מרצות השופרות ידע בתחום החינוך ולראות את הסבלנות שלהם כאשר נשארות שאלות גם בכיתה וגם בלוג.</p>	<p>מרצה</p>	<p>קורס</p>

סטודנט - מהסבות מספר היגדים וציטוט	סטודנטית-חרדיות מספר היגדים וציטוט	נושא	הזדמנויות
<p>14</p>	<p>2</p> <p>אני רואה בקורס הזדמנות להכיר מושגים וכליים חדשים, שנותנים לי להבין כמה ערך יש למחקר, לתצפיות ולראיונות בהכיר יותר את חיי ואת הסובב אותי!</p>	<p>רכישת ידע אקדמי</p>	<p>התפתחות מקצועית</p>
<p>23 חשיפה והיכרות עם תוכנות חדשות, למידה מאוונת ושונה וכליים דיגיטליים וטכנולוגיים לעתיד.</p>	<p>3 חשיפה לאפליקציות לימודיות מצניינות.</p>	<p>אוריינות דיגיטלית</p>	
<p>1 יש לי בן זוג שמאוד תומך בלמידה שלי ודואג שתמיד יהיה שקט בלמך שאני לומדת בכדי שאני לא אאבד את הריכוז שלי.</p>	<p>6 יש לי תמיכה מבעלי שנותן לי את הבטחון בלמידה.</p>	<p>תמיכה מבן ובת הזוג</p>	<p>בית</p>
<p>18 סביבת לימודים שקטה, תנאים ארגונומיים מתאימים [...] אני יכולה לשבת בנוח לאכול כשאני רוצה לשמות.</p>	<p>18 במקרים יש שקט בבית ופנויה עד שעה מסוימת רק ללימודים ללא הסחי דעת.</p>	<p>סביבת למידה</p>	

איומים וסיכונים

מקורן של איומים וסיכונים הוא בממד חיצוני של הסטודנטים

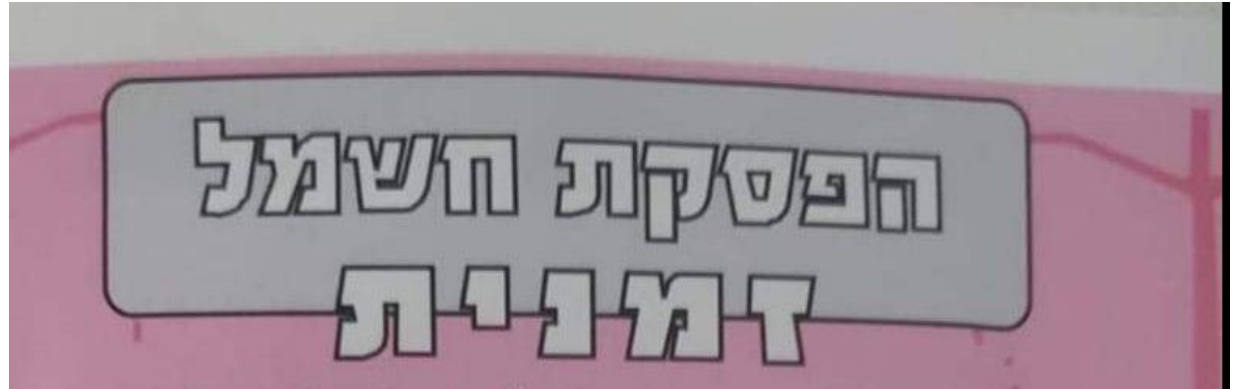
מצבים בסביבה החיצונית שעלולים להזיק ליכולתם של הסטודנטים ללמוד

סטודנט - מהסבות מספר היגדים וציטוט	סטודנטית - חרדיות מספר היגדים וציטוט	נושא	איומים וסיכונים
3	3	תמיכה טכנית	מכללה
7		מספר הקורסים מספר הלומדים בקורס	
27 חוסר תקשורת עם מנחה הקורס וחוסר יכולת לפתור בעיות ולא שיתוף פעולה מצד המנחים חוסר תיווק ותאורה [...] לא תמיד מבינים אתי השיעור ולא תמיד שולחים קישורים.	10 3	נגישות / תקשורת עם המרצה	קורס
2	15	תכני הקורס	
23 בשיעור סינכרוני לציתי קיימת תחושה של ניכור או נפרדות במקום שיתופיות של משתתפי הקורס כאשר רב מצלמות המשתתפים כבויות ולא רואים ביצית זה את זה.		למידה שיתופית-בדידות	
14		מקומו של היחיד בהגשת מטלה קבוצתית	

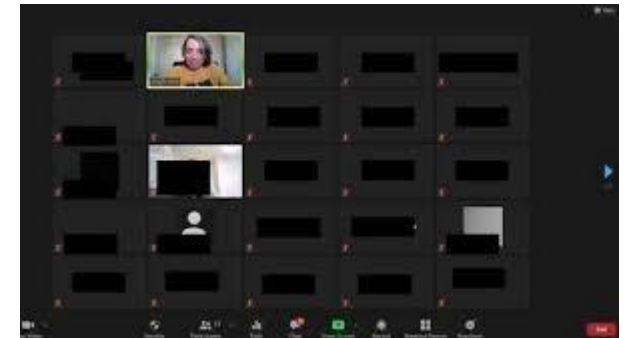
איומים וסיכונים	נושא	סטודנטית-חרדיות מספר היגדים וציטוט	סטודנט -מהסבות מספר היגדים וציטוט
התפתחות מקצועית בית	למידה אקדמית	2	9
	ציוד טכנולוגי	6	7
	איכות הגלישה באינטרנט	20	14
			לא תמיד יש לי אינטרנט למין.
	הפסקות חשמל	7	4
סביבת למידה	17	58	
			קושי בהפרדה בין חיי המשפחה לצבודה והלימודים הכל נצפה באותו חלל - הבית ובאותו הזמן.

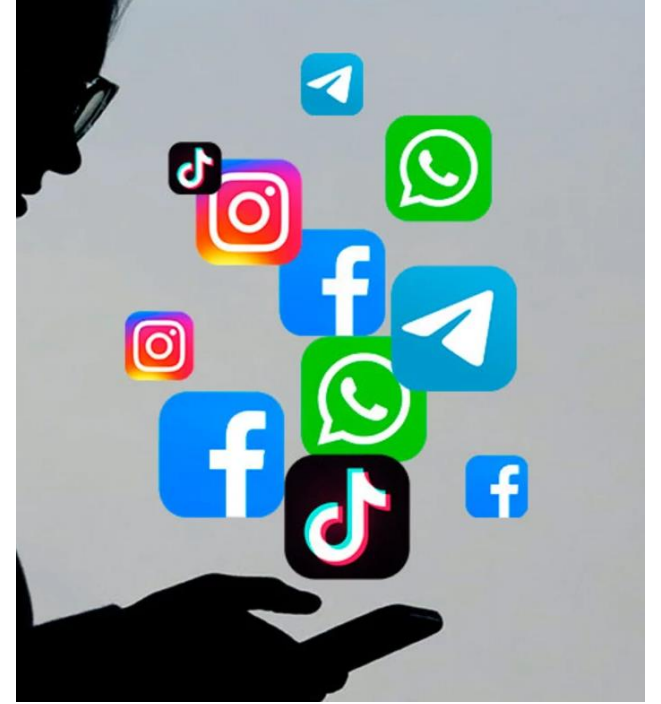
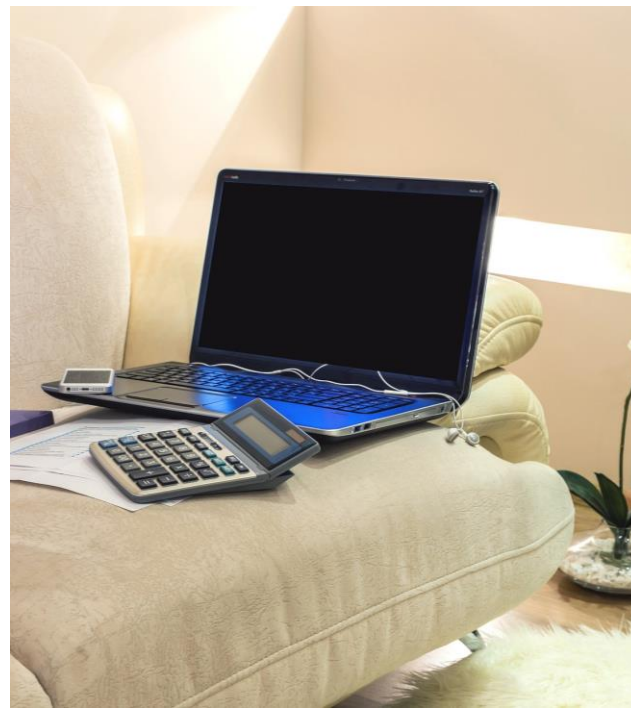
האיום הגדול ביותר שפוגע ביכולת של הסטודנטים ללמוד מרחוק

מקוון הוא.

בן אדם שפומד בא אפאוס אנשים, הוא פומד באינטראקציה עם אנשים. אז משהו בשיח הספונטני חסר, שהוא מאוז ומתקיים בשיח פנימי אף פנימי [...] הקורס המקוון, לא מאפשר לנו את הבייחוד שהוא מנתק אותנו מהעולם (מרצה-הסבות).

פיתויים אחרים בבית

עלו רק בקרב עשרה סטודנטים-מהסבות והם נמצאים ברצף בין חולשות אישיות לבין סיכונים.

מקורם בסביבות הלמידה בבית ובמחשב אך מעידים על חולשה אישית של הסטודנטים ובכל הנושא של ארגון ותכנון זמן.

נקודות מבט של המרצים

המלצות לשיפור

תחומים ונושאים באחריות המכללה

תכנון מקדים בשלב תכנון מערכת השעות של המכללה

הגבלת מספר הקורסים המקוונים מרחוק שסטודנט יוכל לבחור ללמוד בסמסטר אחד.

למתן את העומס בשיעורים המקוונים, יש סטודנטים עם 7 שיעורים מקוונים בסמסטר וזה יוצר עומס רב (סטודנט-מהסבות).

במקביל **פיזור שעות ההוראה של המרצה.**

*ארכזה קורסיט מרוכזים במסגרת הזאת
של יום חמישי בערב. זה ברור לי שאני לא
יכולה להיפגש איתם [...] באופן קבוע.
זה ברור לי שהם לא פנויים בכלל להיכנס
אליו כי יש להם על אותה מסגרת עוד
קורסים. זה מן מערכת שהיא באמת
באתי אפשרית, היא יוצרת לחץ מאוד
מאוד גדול (מרצה-הסבות).*

הגדלת מספר ימי הלמידה של

הסטודנט בשבוע

הוספת יום ייעודי רק ללמידה מרחוק
מקוונת.

לקבוע **מועד** במערכת לכל קורס

לעשות **שילוב** קורסים פנים אל פנים
ומקוון מרחוק באותה יחידת זמן. תוך
מתן אפשרות לסטודנט לבחור את
מועד הקורס.

שיח פדגוגי עם המרצים

לפני החלטת המכללה על קורס מסוים שלהם, המיועד להילמד מרחוק מקוון.

הם הציעו ארבעה שלבים:

1. התייעצות משותפת עם המרצה על **התאמת** הקורס ללמידה מרחוק.

2. התייעצות משותפת עם המרצה על **התפלגות הקורסים** במגוון סביבות למידה. ולהשאיר את הבחירה הסופית ללמד בסביבת הוראה זו בידי המרצה, לא לקבוע עבורו.

3. רקע קודם של ההמרצה. וותק בהוראה קורס עם תכנים דומים/זהים. הכרות קודמת של המרצה עם הסטודנטים.

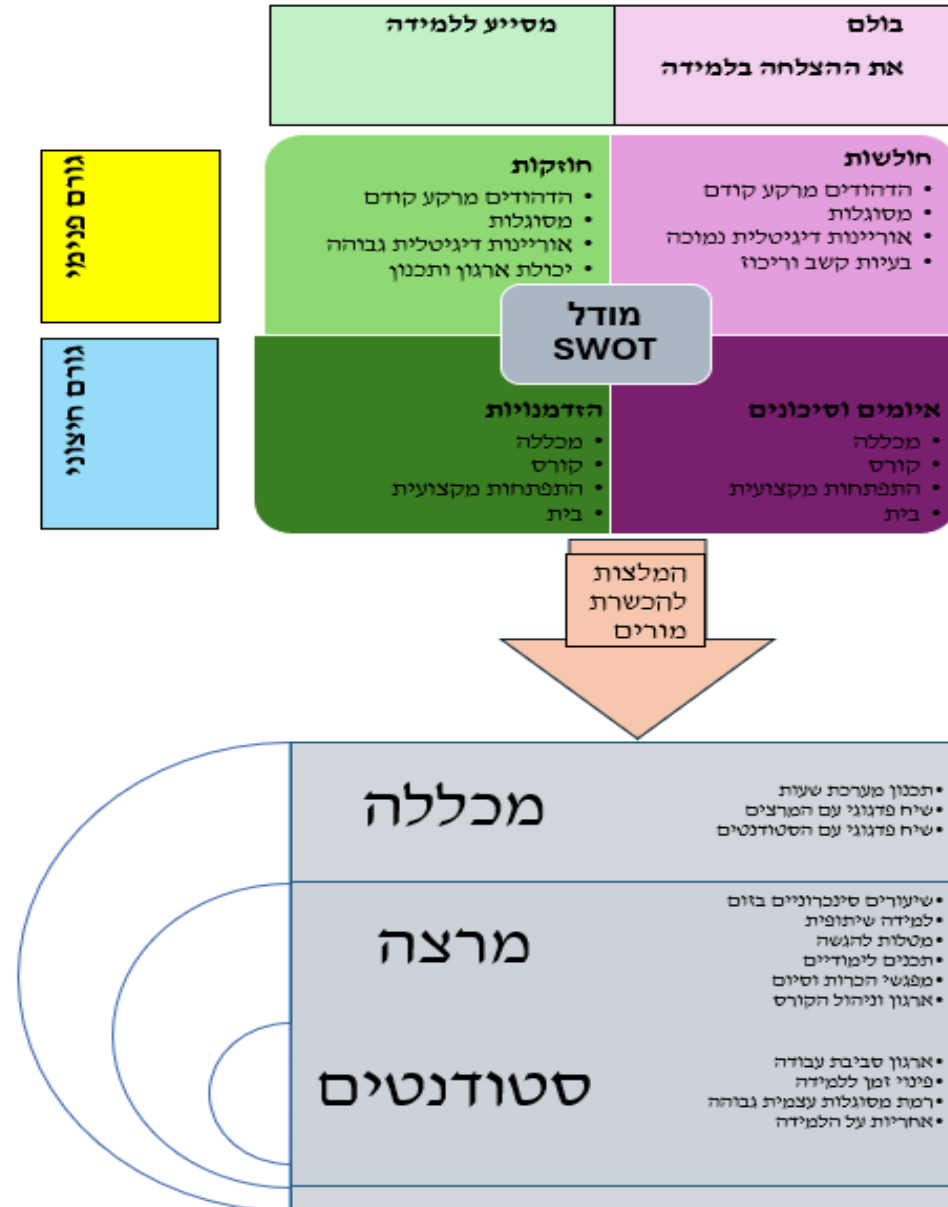
4. הגדלת התמיכה הכספית של המכללה במרצה. המרצים העלו הצעה להגדיל את מספר הסטודנטים בקורס בזכות היקף ההשקעה של המרצה בקורס ואיכות הקורסים. אבל, חייב להיות תגמול כספי והועלתה הצעה להעניק תגמול כספי למרצה במקום להעסיק עוזר הוראה בקורסים ובכך לתרום להעצמת הקשר האישי עם הסטודנטים.

שיח פדגוגי עם הסטודנטים והכנתם ללמוד בקורס

1. המכללה תוביל **תהליך מיפוי** של רמת האוריינות הדיגיטלית של הסטודנטים **ובאחריות במכללה** להעניק להם תמיכה טכנו-פדגוגי ע"י גורמים מקצועיים ולא ע"י המרצה של הקורס.
2. לאפשר לסטודנטים את **הבחירה** האם הם רוצים ללמוד בקורס מקוון מרחוק או לא.
3. טרום פתיחת שנת הלימודים **סדנת הכנה** להכרות עם סביבות הלמידה המקוונות והתנסות בהן. הסדנה צריכה לכלול הכרות עם תוכנת זום השתתפות ופעילות במפגשים סינכרוניים, פעילות שוטפת באתר ובכלי המוודל והתמודדות עם כל מערך הסיסמאות הנדרשות לצורך זיהוי וכניסה.
4. להציג ולהסביר לסטודנטים את **המהות, אחריות הסטודנט ואופי הלמידה** והאחריות של סביבת למידה זו.

על המכללה להסביר קודם כל מה אומר קורס מסוג זה מכיוון שלדעתי רוב הסטודנטים לא מבינים מה מצפים מהם בלמידה מקוונת ומה זה בעצם אומר

תרשים 1: למידה מרחוק מקוונת שיתופית

תודה לכל אחימי והסטודנטים
אשר הלכות הרצון שלהם לפתוח בפני את
עולמם סייצו לי אצרוק את המחקה.

